

INFORMAČNÍ A ZNALOSTNÍ MANAGEMENT A TECHNOLOGIE

2. DATA, INFORMACE A ZNALOSTI

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Ing. Radim Dolák, Ph.D.

Cíle přednášky

- ✓ Definovat pojem informační gramotnost
- ✓ Objasnit pojem asymetrie informace a výskyt v reálném světě
- ✓ Poznat možnosti hodnocení a měření informace
- ✓ Pochopit životní cyklus znalostí
- ✓ Vyjmenovat základní typy znalostí

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Informační gramotnost

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Informační znalost je spolu s finanční gramotností jedním ze základních předpokladů, jak se orientovat v dnešním dynamickém světě.

Informační gramotnost je podle Vaňka (2013) schopnost zpracovávat a používat informace v různých formátech, z různých zdrojů a schopnost porozumět jim. Informace jsou v současném prostředí prezentovány především v elektronické podobě a to prostřednictvím informačních a komunikačních technologií.

Informační gramotnost v sobě zahrnuje několik kroků a to především schopnost identifikovat problém, porozumět mu a formulovat dotazy, jejichž odpovědi mohou vést k řešení.

Podle Vaňka (2013) informační gramotnost vyžaduje splnit následující požadavky:

- ☐ rozpoznávat problémy, definovat je a určit otázky, na které je potřeba odpovědět,
 - ☐ identifikovat okruhy informací, které je pro řešení problémů třeba hledat,
 - ☐ nalézt požadované informace,
 - ☐ informace vyhodnotit, filtrovat, analyzovat a syntetizovat,
 - ☐ sdílet informace a předávat je,
 - ☐ prezentovat informace.
-

Velkým problémem současnosti je to, že data a informace vznikají čím dál rychleji a ve větších objemech.

Tento stav stále častěji vyvolává u lidí tzv. informační zahlcení, kterým se vyjadřuje situace, kdy jedinec nedokáže efektivně pracovat s informacemi, jelikož informací je nadbytek a není schopen je zpracovat v adekvátním čase.

Vše je dáno tím, že možnosti člověka nalézat, zpracovávat a porozumět informacím jsou omezené. Pojem informační zahlcení byl zmíněn již v šedesátých letech dvacátého století, kdy Miller (1960) definoval sedm různých kategorií informačního zahlcení.

Sedm různých kategorií informačního zahlcení:

- ☐ vypuštění, přehlédnutí - neschopnost zpracovat některé podněty,
 - ☐ chyba – některé informace nejsou zpracovány správně,
 - ☐ řazení do front, sekvenční zpracování – zpracování některých informací je odloženo s tím, že budou zpracovány později,
 - ☐ filtrování – zpracování jen těch informací, které se jeví jako nejvyšší priorita,
 - ☐ přibližování – snižování standardů rozlišování tím, že je snížena přesnost při hodnocení vstupů a odpovědí,
 - ☐ rozmanité kanály – rozdělení příchozích informací na části za účelem rozdělení odpovědí,
 - ☐ útěk – kompletní ignorování příchozích informací.
-

Existuje mnoho příčin přehlcení informacemi. Nejběžnějšími jsou například podle Vaňka (2013) následující příčiny:

- ☐ rostoucí objem informací, který někdy nazýváme informační explozí,
 - ☐ problémy s tříděním informací a s hodnocením, do jaké míry jsou informace užitečné,
 - ☐ verifikace (ověření) informací, jelikož se zvýšila dostupnost zdrojů informací a ne každý zdroj je poskytuje informace pravdivé, přesné nebo ověřené,
 - ☐ přesnost obdržených a včasnost výsledků lze hodnotit z pohledu samotného uživatele, popř. z pohledu schopností využívaného systému pro práci s informacemi,
 - ☐ nedostatečná informační gramotnost,
 - ☐ komunikace.
-

Asymetrie informace

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Žák (2002) definuje asymetrickou informaci jako „ekonomickou situaci, v níž účastníci ekonomických vyjednávání (např. prodávající a kupující) disponují různými informacemi. Asymetrická informace se tak stává (spolu s existencí monopolu, externalit a veřejných statků) jednou z příčin selhání trhu“.

Vaněk (2013) uvádí, že pojem asymetrie informací znamená, že jeden účastník transakce je lépe informován než druhý (protistrana). Z této definice vyplývá, že jedna strana nebo účastník má více informací, popř. má odlišné nebo lepší informace.

Lidé a různé instituce využívají asymetrií informací již po řadu staletí v různých oborech lidské činnosti, kde je nutné získat výhodu vůči druhé straně (politika, obchod, válečné konflikty, hazardní hry atd.).

Asymetrie informace

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

Informační asymetrie je jednou z příčin nerovnováhy na trhu.

Moderní pojem asymetrie informací klade důraz na skutečnost, že naše informace o současném stavu trhů jsou nedokonalé a zejména že se jednotlivé subjekty na trhu kvalitou svých informací významně liší, což má pro chování těchto trhů závažné důsledky.

Díky využití asymetrických informací tak je možné vysvětlit chování ekonomických subjektů v jevech jako je negativní výběr, morální hazard nebo preferenci stávajících podmínek.

Hodnocení a měření informace

Kvalita informace je závislá na kvalitě zdroje, kde se posuzuje odbornost autora, aktuálnost, objektivnost, ucelenost a správnost.

Vědecké informace se posuzují prostřednictvím recenze, podle aktuálnosti a četnosti výskytu informace.

Kvalita informací závisí nejen na kvalitě dat, ale také na kvalitě zpracování neboli vyhodnocování dat prováděném při vytváření informací.

Některé z faktorů kvality informace jsou měřeny scientometrií, tedy vědou, která pomocí různých indexů (např. impakt faktor, citační index) odlišuje kvalitní informace od nekvalitních.

Hodnocení informací podle kvality obsahu

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Kvalita informace je to, jak je produkt nebo služba schopna vyhovět požadavkům uživatele nebo uživatelů.

Neexistuje všude platící pravidlo definující kvalitu informace, protože to co může být kvalitní pro jednoho uživatele nemusí být kvalitní pro druhého.

Kvalita informace závisí na potřebách uživatele.

- ☐ inherentní kvalita informace je definována jak správně a přesně informace zobrazují objekty reálného světa, které mají reprezentovat
 - ☐ pragmatická kvalita informace je hodnota, kterou uživatel získá využitím dané informace
-

Životní cyklus znalostí

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Životní cyklus znalostí či tok znalostí lze rozdělit do čtyřech základních kategorií:

- ☐ Tvorba, získání, zjištění znalostí (poznatků)
 - ☐ Uchování, pořádání
 - ☐ Přenos, sdílení, šíření
 - ☐ Používání, aplikace
-

Základní typy znalosti

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

Znalost také můžeme definovat jako vzájemně provázané struktury souvisejících poznatků a jejich reprezentace v podobě kognitivního modelu současně se schopností provádět s nimi různé kognitivní operace. Díky těmto operacím můžeme částečně předvídat, co se může v reálném světě stát. (Sklenák, 2001)

Existují různé koncepty znalosti a jejich sdílení:

Znalost	Individuální	Sdílená
explicitní	prezentována pomocí jazyka a symbolů	komunikovaná ve společnosti nebo vložena do užívaných modelů
implicitní	Samoorganizující proces nervového systému formující vzory	různé aspekty ovlivňující komunikaci, včetně informační technologie

Zdroj: Doucek (2010)

Základní typy znalosti - explicitní

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

Explicitní znalosti je snadnější formalizovat a dokumentovat, zachytit a následně sdílet pomocí ICT.

- ❑ explicitní dimenze představují tu část znalosti, kterou můžeme vyjádřit pomocí jazyka, písma, obrázku, matematické formule, not či digitálního záznamu.
 - ❑ mohou být tedy vyjádřeny ve formálním jazyce, snadno se předávají druhým, snadno se zpracovávají pomocí informačních a komunikačních technologií a jsou přechovávány v databázích
 - ❑ lze je bez problémů přenášet, předávat si mezi sebou, ale také je lze snadno ukrást.
 - ❑ je možné je zhruba ztotožnit s organizačním kapitálem
-

Základní typy znalosti - implicitní

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

Tacitní znalosti jsou definovány jako osobní znalosti zahrnuté v individuální zkušenosti obsahující nehmotné faktory jako jsou osobní přesvědčení, náhledy a hodnotové systémy.

- ❑ jsou obtížně vyjádřitelné formálním jazykem, je téměř nemožné je vyjádřit a sdílet
 - ❑ předtím než jsou vyjádřeny, musí být obtížně převedeny do podoby slov, modelů a čísel,
 - ❑ silně svázány s činností, postupy, rutinami, idejemi, nápady, hodnotami a emocemi konkrétního člověka.
 - ❑ soubor dovedností, zkušeností, intuice, pravidel, principů, mentálních modelů a osobních představ každého z nás.
 - ❑ lze konstatovat, že se dají zhruba ztotožnit s lidským kapitálem a částečně i se sociálním kapitálem
-

Klasifikace znalostí

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Klasifikace znalostí podle J.B.Quinna, který rozlišuje mezi jednotlivé typy znalostí podle jejich obsahu:

- ☐ ☐ Know-how,
- ☐ Care-why,
- ☐ Know-what,
- ☐ Know-why.

Klasifikace znalostí podle F. Blacklera, který dělí znalosti na základě místa jejich existence:

- ☐ embodied,
 - ☐ embedded,
 - ☐ embrained,
 - ☐ encultured,
 - ☐ encoded.
-

DĚKUJI ZA POZORNOST